

Sediq

Det gutteaktige smilet.

Det var kanskje allerede før jeg så filmen «Ørkenblomsten,» om den somaliske flyktingen Waris Dirie som ble supermodell, at tanken streifet meg at det finnes mange vakre og eksotiske ansikter fra en rekke land på asylmottaket. Jeg har ofte tenkt at det hadde vært moro å se transformasjonen til disse menneskene om de hadde hatt tilgang til en «ekstrem forvandling» med fine klær, sminke og frisør. I såfall, ville én av de første kandidatene være en hyggelig ung mann med fra Afghanistan ved navn Sediq.

Sediq har et slående utseende som minner meg om en gammel bekjent fra skolen i Canada som senere ble modell. Jeg synes Sediq ligner veldig på ham, noe som kanskje får meg til å tenke at han også kunne vært modell. Jeg husker godt siste 17. mai da vi traff Sediq i byen. Han hadde kledd seg opp til anledningen og det var som å se en Dressmann reklame.

Men det som er mest tiltrekkende med Sediq er hans strålende smil. Alltid når jeg ser ham, hilser han meg med et stort og gutteaktig smil, som også er litt forsiktig, som om han skal vise ydmykhet. I tillegg til å være snill og kjekk, er han veldig flink til å danse og synge. Han lager også noe av de beste stekt egg jeg har smakt noensinne.

Et anstrengt smil.

Sedıq ser alltid blıd ut, men pa denne dagen vi setter oss for a snakke er det litt annerledes.

Dagen for mottok han et brev fra sin advokat. «*Negativt vedtak,*» sto det. Utlendingsnemnda har avslatt asylsoknaden hans og Sedıq er utvist fra Norge. Han rister hodet og viser frem et tapert smil. Men smilet er forstaelig litt mer anstrengt i dag, som om han prover a forhindre at den overveldende folelsen av frykt og usikkerhet tar tak i ham. Etter at man horer ham fortelle sin livshistorie, kan det vare vanskelig a tro at han ikke har mistet evnen til a smile helt.

Sedıq inviterer meg inn pa rommet han deler med to – noen ganger tre – andre afghanske flyktninger. I trad med afghansk skikk, blir jeg tilbudt bade mat og drikke. Og da begynner han a fortelle meg en fascinerende men tragisk historie.

Sonnen til en velstaende forretningsmann, er Sedıq fodt og oppvokst i den afghanske storbyen Mazar-i-Sharif. Forholdet til faren var nert og viktig for den unge gutten, som ikke husker moren sin.

–Moren min dode i barnefodselsal da jeg var ca. fem ar gammel. Jeg har ingen sosken fordi faren min giftet seg aldri pa ny. Min bestemor, som bodde sammen med oss, fortalte meg at faren min var sa forelsket i min mor at han aldri kunne tenke seg a finne en ny kone.

Faren til Sedıq drev en vellykket virksomhet som forte til flere utenlandske reiser og forretningsavtaler. Mens han solgte og eksporterte afghanske tepper til bade, Iran, Pakistan, Tadsjikistan, Uzbekistan, og fjernere land som Russland, India og Tyskland, importerte han fjernsynsapparater og solgte dem til afghanere. Resultatet var en bra okonomi som kunne gi

sønnen et bedre liv enn de fleste barn i dette fattige landet. Men denne suksessen skulle føre til store prøvelser for både far og sønn, som Sediq forteller.

–Vi hadde alltid problemer med én av onklene mine. Han var den eldste halvbroren til min far og regnet seg derfor som den største og viktigste. Kanskje han var sjalu på det min far hadde oppnådd. Uansett skapte han og sønnene hans masse problemer for oss. Han prøvde for eksempel å hindre meg i å gå på skolen. Kanskje han var redd for at jeg også skulle bli suksessfull som faren min. Men jeg fullførte skolen likevel, 12 år tilsammen.

Fra morløs til foreldreløs.

Det morløse enebarnet Sediq skulle bli foreldreløs i en alder av ca. 11 år da faren ble drept av broren. Nå, som farens eneste arving, ble onkelens oppmerksomhet rettet mot den unge Sediq, som til slutt måtte gi avkall på pengene og huset som var hans rettmessige eiendom.

–Da jeg ble eldre, oppsøkte jeg politiet for å anmelde onkelen min og for å kreve arven min tilbake.

Dette hadde imidlertid liten betydning i et land med ett av verdens mest korrupte rettssystemer – ikke minst fordi at onkelen var ansatte i politiet.

–Hver gang jeg oppsøkte politiet, fikk jeg beskjed om at det var for mitt eget beste å glemme saken og flytte bort.

Da Sediq ble 16 år gammel, begynte han å jobbe som mekaniker. Et yrke som skulle bringe ham både stabilitet og flere prøvelser.

–Faren til en venn av meg var mekaniker og hadde sitt eget verksted. Jeg fikk tilbud om praksis hos ham og der fikk jeg opplæring og jobbet ved siden av ham over en periode av rundt seks år.

Sediq ble en erfaren mekaniker og etterhvert var han klar for å åpne sitt eget verksted hvor han spesialiserte i service på Toyota biler. Noen av kundene han hadde var fra den tiden han jobbet sammen med læreren sin. Og de var ikke bare hvem som helst.

Møte med Reza.

–Læremesteren min hadde både FN og ISAF (International Security Assistance Force) som kunder og etter at jeg begynte for meg selv, fortsatt jeg å jobbe for dem. Noen ganger kom de til meg, noen ganger reiste jeg ut til leiren deres utenfor byen. Jeg ble kjent med noen soldater fra USA og Norge. Vi snakket litt om sikkerhetssituasjonen min. Jeg hadde mottatt trusler på grunn av mitt samarbeid med FN og ISAF styrkene og soldatene som jeg ble kjent med oppfordret meg til å flykte allerede da.

Jeg spør Sediq om han husker noen navn.

–Jeg husker bare to. Jeg ble kjent med en amerikansk soldat som het Alex, og en norsk soldat som het Reza. Det var i 2005, hvis jeg husker riktig. Foreldrene hans var opprinnelig fra Iran, og jeg husker Reza godt fordi han snakket farsi og var tolk for forsvaret. Vi drakk te og

snakket sammen kanskje to eller tre ganger, og han fortalte meg litt om livet i Norge. Han mente at det ikke var trygt for meg å bli i Afghanistan, og at jeg skulle vurdere å flykte for min egen sikkerhet.

Men Sediq var ennå ikke klar for å flykte. Han hadde en bra virksomhet med verkstedet og det var vanskelig å tenke på å måtte forlate det. Truslene skulle imidlertid gjøre livet til et helvete.

Fra verkstedet til fengsel.

–Onkelen min anmeldte meg til politiet fordi at jeg, ifølge ham, ikke var muslim. Dette begrunnet han i mitt samarbeid med utenlandske styrker. Jeg var på jobb en dag og så kom politiet for å arrestere meg. Onkelen min, som fortsatt jobbet for politiet, prøvde da å få meg til å signere noen dokumenter, som jeg nektet å gjøre. Jeg ble slått og mishandlet og måtte tilbringe den neste måneden i fengslet. I én måned overlevde jeg på brød og vann. Og igjen ble jeg advart av politiet. Hvis jeg ville være trygg, måtte jeg vekk. De kunne ikke hjelpe meg.

Sediq ble utsatt for ytterligere mishandling både fra sin onkel – som slo ham så han fikk skade i hodeskallen – og en gjeng med pashtunere som kidnappet ham en natt og kjørte ham ut av byen. Der ble han banket opp til han blødde fra nesen og munnen og brakk en finger som aldri grodde riktig. Han viser meg en malformert finger som han ikke klarer å bøye som de andre.

Etter gjentatte trusler, forfølgelse og mishandling fra sin onkel og hans hjelpere, skjønte Sediq til slutt at han ikke hadde noe valg hvis han ville være trygg. Uten beskyttelse fra politiet – og på deres oppfordring – bestemte han seg for å flytte.

–Jeg hadde en venn fra Mazar-i-Sharif som hadde flyttet til Kabul, så jeg reiste dit først fordi jeg trodde jeg ville være trygg der, forteller Sediq.

Men slik skulle det ikke bli.

–En dag kom vennen min hjem og fortalte meg at han hadde sett onkelen min i byen. Dette var helt tilfeldig, men han kjente onkelen min og visste hvordan han så ut, så jeg er sikker på at han var der for å spore meg opp.

Et avskjed med hjemlandet.

Klar over at han ikke kunne være trygg i Kabul heller, innså Sediq seg at han måtte forlate Afghanistan hvis han skulle være trygg. Vennen hjalp ham med å finne en menneskesmugler og da var det bare å ta avskjed med hjemlandet.

–Jeg hadde opprinnelig tenkt meg å bo i Tyrkia, men det hadde blitt lettere å bli oppsporet i Tyrkia eller Iran. Så vennen min oppfordret meg til å prøve å komme meg til Norge. Jeg husket også at de amerikanske og europeiske soldatene jeg hadde blitt kjent med hadde nevnt Norge som et land som hjalp mennesker og hadde respekt for menneskerettigheter.

Og så begynte en farlig og dramatisk 3-4 måneders reise gjennom mange land og hindringer.

Gjennom mine samtaler med flyktninger de siste par årene, har jeg skjønnet at turen over Tyrkias fjellområde er noe av det verste som mennesker opplever langs «smuglerruten», som veien til Europa kalles. I boken *I havet er det krokodiller* av Fabio Geda forteller Enaiatollah Akbari, en ung afghansk gutt, om sin flukt til fots over det tyrkiske fjellet. Fortellingen er spennende men rystende. Og etter at jeg leste boken, gikk det opp for meg hvor heldige de som overlever turen faktisk er. Mange av flyktningene som kommer til Europa har krysset de farlige fjellene på denne måten. Andre forsvinner for evig langs veien.

Dødens rute.

Mange har dårlige minner om smuglerruten og det er kanskje derfor noen snakker lite om det. Men når detaljene kommer frem, er historiene de forteller sterke. Historien til Sediq er ingen unntak, som han erindrer.

–Vi kjørte ned fra et farlig fjellområde i Tyrkia. Sjåføren hadde to mobiler i hånden og prøvde å kjøre samtidig. Det gikk ikke. Han kjørte av veien og lastebilen kantret slik at vi ble kastet ut fra den. Jeg ble slått bevisstløs av ulykken og da jeg plutselig våknet, kunne jeg først ikke se. Jeg var dekket av blod og husker at jeg var fryktelig tørst. Armen min og skulderen min var skadde og de var veldig vonde. Men jeg fikk hjelp av en annen afghaner ved navn Akhbar som var med. Han fant litt vann og hjalp meg å vaske av blodet. Vi så at det lå døde og skadde mennesker rundt omkring, men vi hørte lyden av et helikopter og sirener, så vi måtte dra med en gang. Hadde politiet tatt oss, hadde vi sikkert blitt deportert.

At man blir tvunget til å forlate skadde og døende mennesker er en forferdelig men helt vanlig del av å være flyktning. Langs smuglerruten er det ingen nåde fra smuglerne som har som et eneste mål å fullføre oppdraget, som er å lede flest mulig mennesker fra punkt A til punkt B. Det er heller ikke mye hjelp å få fra medflyktninger som ikke har noen ressurser og kjemper for å overleve selv.

Om bord lastebilen var tilsammen seks flyktninger fra Afghanistan og Pakistan. Sediq og Akhbar var trolig de eneste som overlevde ulykken.

–Vi kom oss unna men visste ikke helt hvor vi skulle gå. Etterhvert bestemte Akhbar og jeg for å skille oss. Så da gikk jeg alene i fjellet i to dager, uten mat eller drikke. Jeg husker at jeg var veldig tørst, og om natta var jeg redd for ulv. Men jeg fant endelig veien, haiket og ble plukket opp av en snill mann. Han fortalte meg at mange mennesker hadde mistet livet i samme området. Så vi var nok ikke de første som hadde havnet i en ulykke der.

Mannen hjalp Sediq å komme seg til Istanbul og han reiste videre derifra i en bil stappfull av 32 flyktninger fra Afghanistan, Iran og Somalia. Fra Tyrkia fikk han komme om bord en liten båt overlastet med 32 flyktningpassasjerer og ankom Hellas tidlig en morgen.

Frykt for fingeravtrykk.

For de som ikke kan svømme eller befinner seg på et gammelt og forfallent fartøy overlastet med mennesker, kan denne delen av reisen være en forferdelig skremmende opplevelse. Mange har druknet i havet og mange har blitt tatt av den greske kystvakten for å senere bli deportert. Frykten for å bli tatt av politiet er stor, som Sediq husker godt.

–Mens vi var på havet så vi plutselig et fly som flydde ganske lavt. Noen begynte da å gråte fordi de var sikre på at det var politiet som fikk øye på oss. Men heldigvis klarte vi å komme oss trygt på land.

I Hellas, hvor det i dag lever ca. 300.000 flyktninger – mange av dem på gata som ofte blir trakassert og utsatt for vold – ble Sediq ranet av alle sine penger. Hans møte med gresk politi var heller ikke noen hyggelig opplevelse.

–Jeg hadde hørt fra andre at det var viktig at jeg ikke skulle la politiet ta fingeravtrykk av meg før jeg hadde kommet til Norge. Da vi ankom Hellas og jeg så politimenn, ble jeg redd og skilte meg fra gruppen jeg var med. Så jeg bare gikk alene inntil jeg ble stoppet noen timer senere av en politibil. En sint politimann kjefte på meg. *'Vi har lett etter deg i fem timer!'* sa han og han sparket meg i ryggen. Deretter ble jeg kjørt til politistasjonen og var fengslet i 21 dager før jeg heldigvis ble løslatt.

Sediq var redd for å la seg ta fingeravtrykk fordi at han hadde blitt advart av andre om Dublin-regelverket. Denne europeiske avtalen skal forhindre flyktninger i å drive med såkalt «asylshopping» ved å søke asyl i flere land. Men i praksis betyr det at de som er så uheldige at de blir tatt av politiet og etterlater seg fingeravtrykk i et land som Hellas eller Italia – hvor asylsystemet er nærmest ikke-eksisterende og forholdene er meget dårlige – blir de koblet til det landet og betraktet som asylsøker der. Prøver flyktningen da å søke om asyl i et annet land, finner politiet fingeravtrykkene hans i en europeisk database. Da blir han betraktet som «dubliner» og blir deportert tilbake til det landet. For mange betyr dette et liv på gata hvor man må overleve på matrasjoner fra kirker og frivillige organisasjoner. Derfor er det én av

flyktingens største frykt å etterlatte seg fingeravtrykk før de har ankommet sin destinasjon. I ekstreme tilfeller har noen tatt til selvmutilasjon for å unngå deportasjon ved å gjøre fingertuppene sine ugjenkjennlig.

«Her respekterer mennesker hverandre.»

Jeg spør Sediq om hvordan det var for ham å endelig ankomme trygt i Norge.

–På grunn av de norske soldatene jeg ble kjent med, visste jeg at nordmenn var gode mennesker. Jeg husket hva Reza fortalte meg om Norge og jeg tenkte at jeg kunne føle meg trygg der. Og da jeg ankom, følte jeg meg endelig trygg.

I de to årene jeg har kjent Sediq, har jeg fått inntrykk av at han trives godt i Norge og har tilpasset seg norsk kultur uten problem.

–Her respekterer mennesker hverandre og jeg synes det er veldig bra. Nordmenn er ikke så opptatt av religion og bryr seg ikke om hvem som er muslim eller ikke muslim. Dette er befriende og jeg setter veldig pris på det.

Jeg synes det er interessant å høre Sediqs synspunkt om nordmenn og deres forhold til religion og muslimer. Har han rett? Til en viss grad mener jeg han har det. Men samtidig tror jeg at når man ikke behersker språket og ikke kan følge samfunns- og politiske debatter så nøye, blir man spart for stygg politisk retorikk, samt negative holdninger som ikke alltid er så synlige.

Jeg lurer på om det er noe som alikevel har vært vanskelig for Sediq. Han nevner én ting som han synes er kjempevanskelig her i Norge.

–Det er politikk. Slik som det er med asylpolitikken i Norge, mener jeg at norske politikere mangler en forståelse for mennesker.

Avmakt og håp.

Jeg tenker på hvor frustrerende det må være å ha opplevd noe så forskrekkelig som Sediq har vært gjennom og ikke bli trodd av de som har makt til å bestemme over ditt liv. At truslene bagatelliseres av politikere og byråkrater som påstår at *de* vet bedre enn deg om farene du faktisk blir utsatt for hvis du blir returnert til hjemlandet. At du skal stole på *deres* dømmekraft når de er langt unna og mangler forståelse for din personlige situasjon. *Kan et menneske føle en større avmakt?*

Sediq forteller meg til slutt om en dag da han var ca. 10 år gammel, som er hans lykkeligste minne. Faren hadde kjøpt en drage til ham og de lekte sammen med den. Jeg kan se for meg en stolt far med sin unge sønn, som en scene tatt fra Khaled Hosseinis *Drageløperen*.

–Faren min var en gavmild person og jeg håper å kunne være som han. Han var alltid villig til å hjelpe folk i nød. Han ga for eksempel penger til mennesker for å hjelpe dem til å flykte fra Afghanistan. Jeg vet at mange mennesker nå har et bedre liv på grunn av den hjelpen de mottok fra ham.

Om det bare kunne også vært slik for sønnen hans.